

GEMEENTE
Schagen

Document	Archeologische Quickscan
Plangebied	Lagedijkerweg nabij 34, Schagen, gemeente Schagen
Adviesnummer	20223
Opsteller(s)	C.M. Soonius (senior archeoloog) & A.S. de Groot (archeoloog)
Datum	03-11-2020

Advies	Vrijgeven.
Vervolgtraject	Geen.

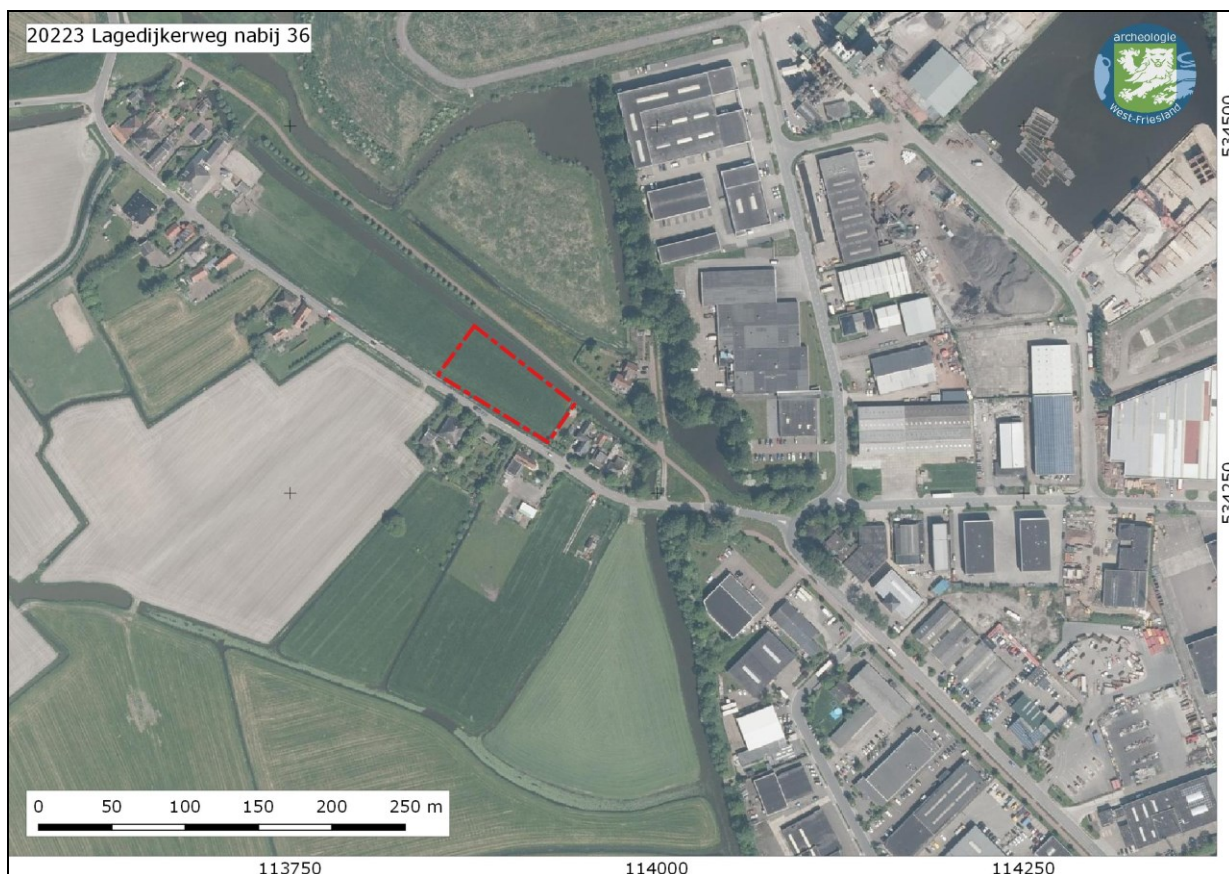
Archeologische & Cultuurhistorische Quickscan

1. Inleiding

Op verzoek van de gemeente Schagen (contactpersoon: dhr. G. van Leeuwen) is gekeken naar het aspect archeologie en cultuurhistorie met betrekking tot het ontwerp Bestemmingsplan Grote Sloot 238 Sint Maartensbrug en Lagedijkerweg nabij 36 in Schagen, gemeente Schagen.¹ Vanwege de ligging van de beide plangebieden zijn voor de duidelijkheid twee aparte quickscans vervaardigd. Onderhavige quickscan behandelt het plangebied Lagedijkerweg nabij 36 (afb. 1).

Het plangebied heeft een omvang van ca. 3.200 m² en betreft een smal grasperceel dat aan de zuidwestzijde wordt begrensd door de Lagedijkerweg en aan de noordoostzijde door een oude waterloop (de Lagedijker Veert of Vinkensloot). In de huidige situatie zijn rond het plangebied alle agrarische bedrijven verdwenen en is de bebouwing, waaronder de stolpboerderijen, in gebruik genomen voor bewoning. Het plangebied wordt aan de oostzijde begrensd door het Bedrijventerrein Lagedijk. Op het perceel nabij Lagedijkerweg 36 zal de bestemming worden gewijzigd van agrarisch naar wonen, waarbij vier ruime bouwkavels worden gerealiseerd voor vrijstaande landelijke woningen met een bijgebouw.

¹ Gemeente Schagen 2020: ontwerp van 12-10-2020.

Afbeelding 1. De ligging van het plangebied (rode stippellijn) op een recente luchtfoto (bron: PDOK).

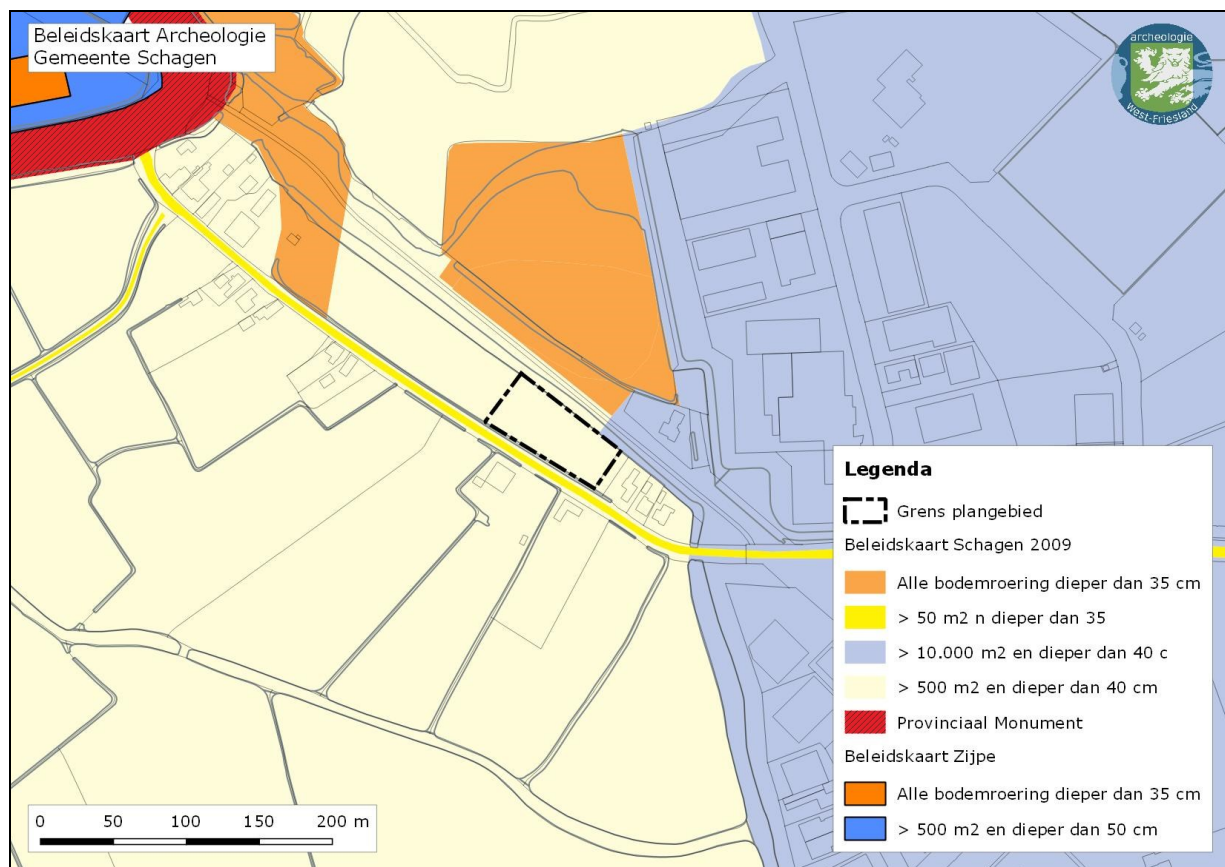
2. Bestemmingsplan en Beleidskaart archeologie

Het plangebied ligt binnen het bestemmingsplan Landelijk gebied Schagen.² Het bestemmingsplan "Landelijk gebied Schagen" is door de gemeenteraad van Schagen op 29 juni 2015 vastgesteld. Het realiseren van extra bouwkavels is in strijd met de bestemming 'Agrarisch met waarden', die de locatie in het bestemmingsplan heeft gekregen. Ten behoeve van het behoud van archeologische waarden is tevens een dubbelbestemming Waarde-Archeologie opgenomen. De bijbehorende vrijstellingsgrenzen zijn overgenomen van de beleidskaart archeologie.

In 2008 is een beleidsnota cultuurhistorie opgesteld voor de gemeente Schagen.³ Op de bijbehorende beleidskaart archeologie ligt het plangebied in de kogen. Dit is een archeologisch waardevol gebied van de derde categorie (vrijstellingsgrens 500 m²). In 2020 is gestart met een update van de beleidskaart archeologie, aangezien de reeds uitgevoerde archeologische onderzoeken niet verwerkt zijn in de kaart uit 2008.

² Vastgesteld in 2015: NL.IMRO.0441.BPLG00-VA02.

³ Haakmeester & Visser-Poldervaart 2009.

Abbeelding 2. De ligging van het plangebied op de beleidskaart archeologie van de voormalige gemeente Schagen.

3. Historische achtergrond

Voor het bepalen van de aanwezigheid van bewoningsresten uit de Nieuwe Tijd kan gebruik worden gemaakt van historisch kaartmateriaal. Op de kaart van Dou uit 1651-1654 (afb. 3) en de kadastrale minuut uit 1819 (afb. 4) staat geen bebouwing aangegeven binnen het plangebied. De Westfriese Omringrijk, de Lagedijkerweg, de Lagedijker Veert of Vinkensloot en de Halerweg zijn goed herkenbaar. Direct ten noordwesten van het plangebied is op beide historische kaarten de bebouwing van Lagedijk weergegeven. Zoals gebruikelijk in grote delen van West-Friesland is de bebouwing in de 17de eeuw iets uitgebreider dan in de 19de eeuw. Aan het eind van de 19de eeuw is ook bebouwing ten zuiden van het plangebied aanwezig. De stolp aan de Lagedijkerweg 29 is waarschijnlijk rond die tijd gebouwd. In de 20ste eeuw worden de tramlijn van Schagen naar Schagerbrug aangelegd (zie afb. 5-7). De stoomtram heeft maar 20 jaar gereden.

4. Cultuurlandschap

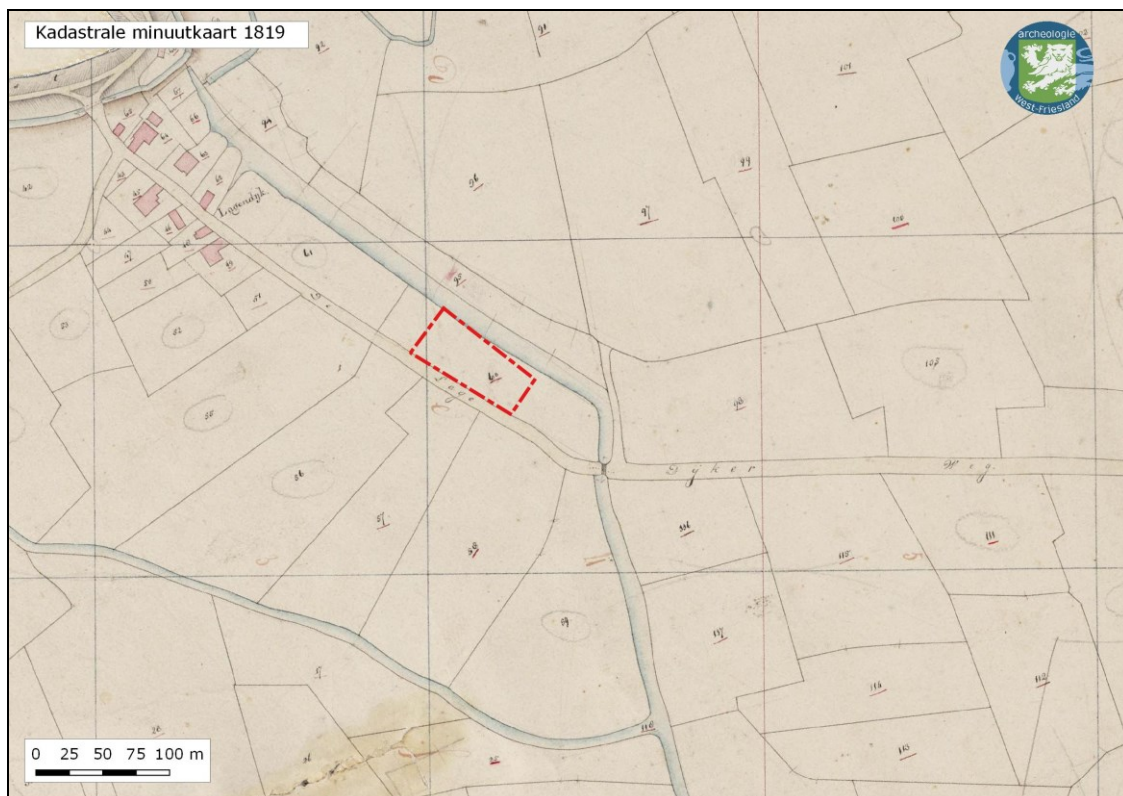
Cultuurhistorische Waardenkaart ⁴

Op de cultuurhistorische waardenkaart van de provincie Noord-Holland ligt het plangebied binnen de Kogen bij Schagen, een zone van zeer hoge historisch-geografische waarde (CHW code WFR317G). Dergelijke oude, onregelmatige blokvormige verkavelingen komen in Noord-Holland vaker voor. Het contrast met het opstreckende verkavelingspatroon in de polders en het rationele verkavelingspatroon in de droogmakerijen maakt de blokvormige verkavelingspatronen tot opvallende elementen in het gebied. De samenhang met de oude koogdijken en de opgehoogde woonplaatsen is erg waardevol. Dergelijke verkavelingen zijn niet zeldzaam in Noord-Holland. Deze blokvormige verkaveling is vooral fraai zichtbaar ten zuiden van de Lagedijk.

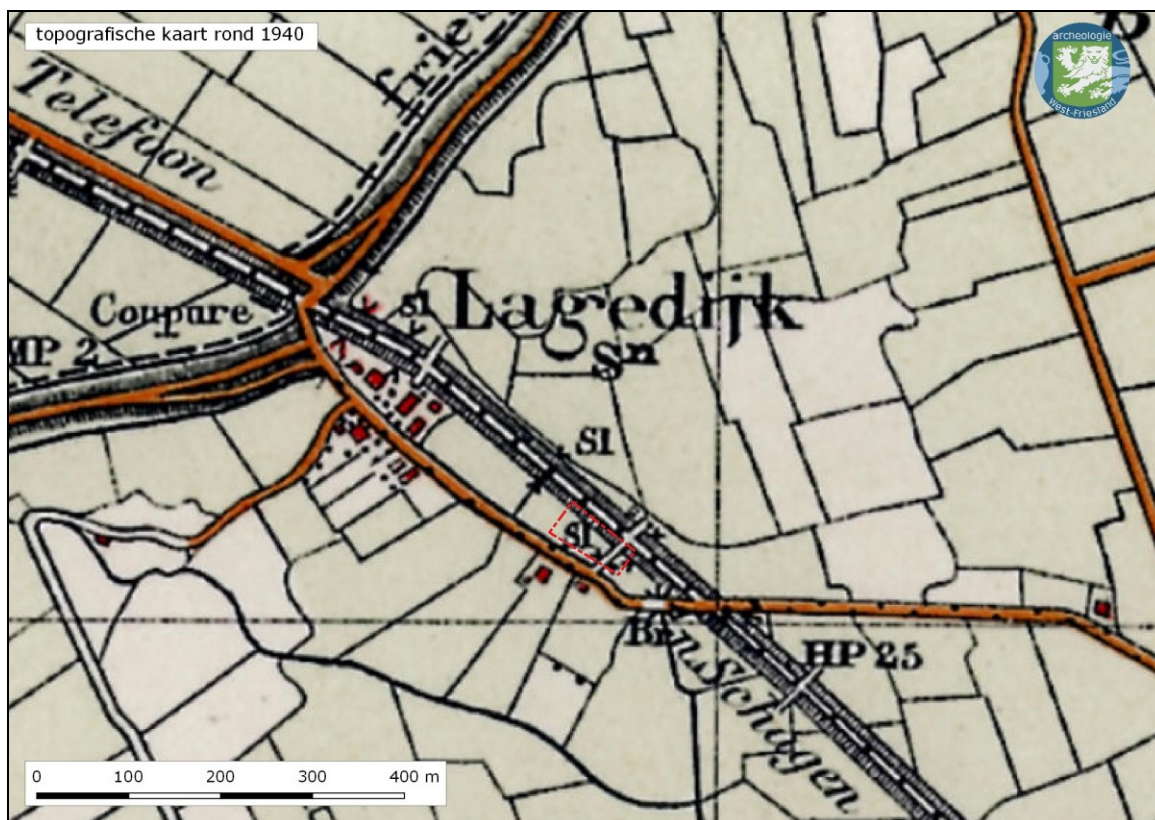
⁴ Provincie Noord-Holland 2001.

Afbeelding 3. Globale ligging (rode rechthoek) op de kaart van Dou uit 1651-1654.

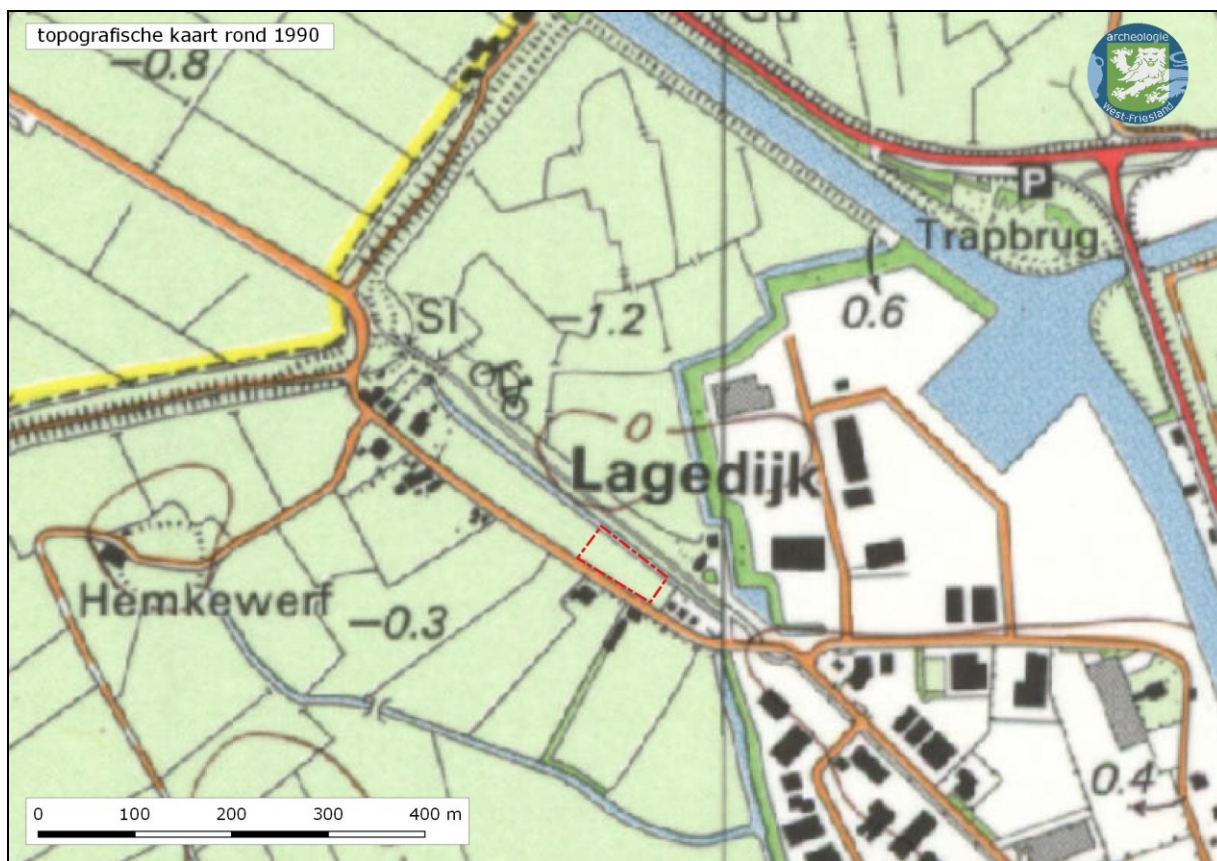
Afbeelding 4. De ligging van het plangebied op de kadastrale minuutkaart uit 1819 (bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl).

Afbeelding 5. Ligging plangebied (rode stippellijn) op een topografische kaart rond 1940 (bron: topotijdreis).

Afbeelding 6. Ligging plangebied op topografische kaart rond 1965 (bron: topotijdreis). De bebouwing langs de Lagedijkerweg neemt toe. Het tramtracé is als verhoging zichtbaar.

Afbeelding 7. Ligging plangebied op topografische kaart rond 1990 (bron: topotijdreis). De eerste fase van bedrijventerrein Lagedijk krijgt vorm en ter hoogte van het tramtraé is een fietspad aangelegd.

Kenmerkend voor het gebied rondom Schagen zijn de terpen en lokale dijken die zijn opgeworpen nog voordat de Omringdijk werd opgeworpen. In de vorm van wegen zijn deze zeer oude dijken nog goed herkenbaar, maar als dijk minder goed. De samenhang met de andere oude lokale dijken en terpen rondom Schagen is groot. Dergelijke concentraties van dijken zijn voor Noord-Holland redelijk zeldzaam.

Ten noorden van het plangebied loopt het tracé van de trambaan Schagen-Schagerbrug. In het begin van de 20e eeuw waren tramlijnen een veel voorkomend verschijnsel in Nederland. De aanleg van deze tramlijnen zijn niet kenmerkend voor West-Friesland. De trambanen zijn vaak nog herkenbaar in het landschap in tramdijken, wegen en het verloop van het slotenpatroon.

Leidraad Landschap en Cultuurhistorie

De visie op de gewenste ruimtelijke kwaliteit is vastgelegd in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie van de provincie Noord-Holland.⁵ Deze in 2018 vernieuwde leidraad is een uitwerking van het in 2006 vastgestelde Beleidskader Landschap en Cultuurhistorie, dat werd gebruikt als leidraad voor ruimtelijke plannen als bestemmingsplannen, beeldkwaliteitsplannen en structuurplannen. Daarnaast bood het handreikingen aan gemeenten om landschap en cultuurhistorie als uitgangspunt te gebruiken bij planvorming.

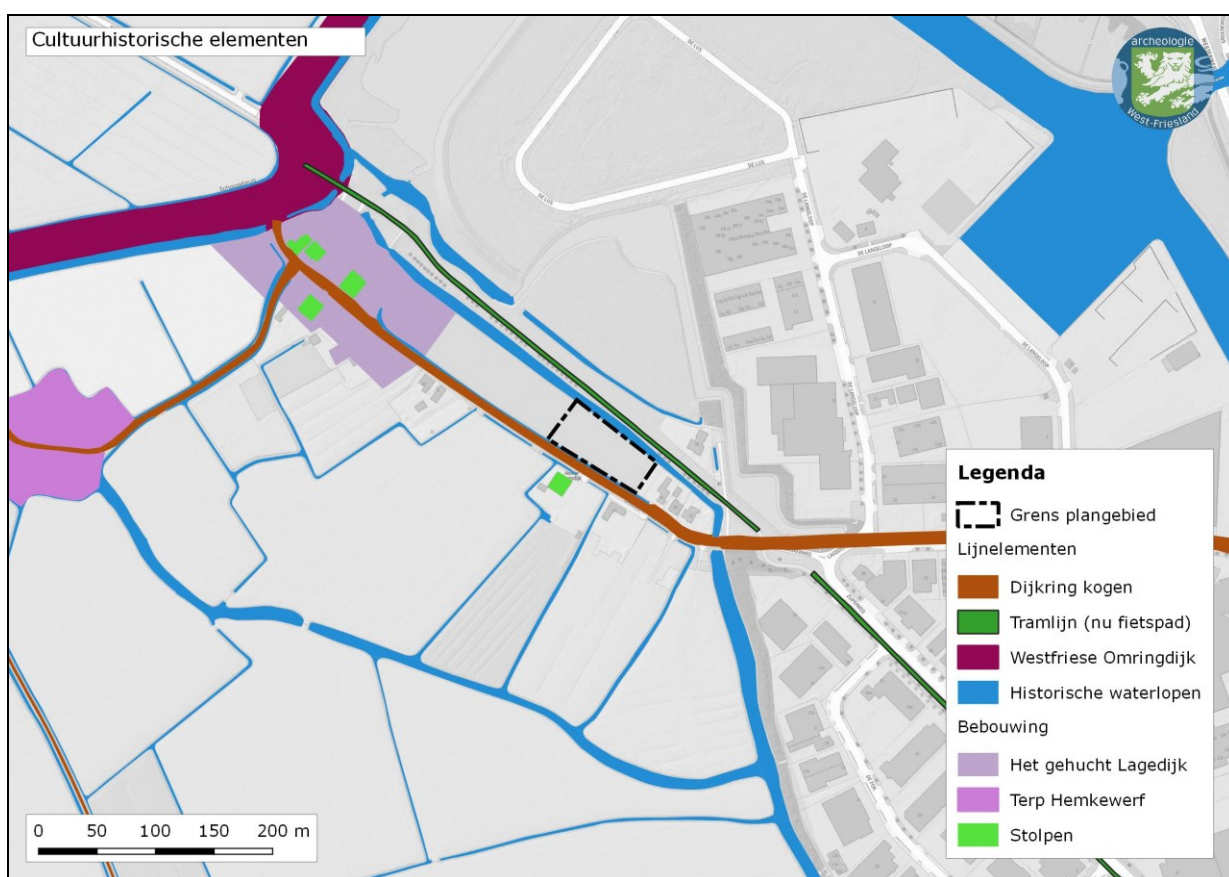
Het plangebied valt binnen het ensemble 'West-Friesland-West'. In dit ensemble bevinden zich zowel matig open gebieden als meer open gebieden. Het plangebied ligt in de nostalgische verkaveling en terpenlandschap rondom Schagen. De ruimtelijke kwaliteit is gebaat bij het behouden van het open en kleinschalige terpen- en lintenlandschap. Ook de nabijheid van de Westfriese Omringdijk

⁵ Provincie Noord-Holland 2018.

(provinciaal Monument) is van belang. Het landschap met herkenbare historische structuren is vertrekpunt. Het gaat om de langgerekte linten, smalle wegen, stolpenreeksen, erven, terpen, dijken en kreekruigen (reliëfverschillen), waterstructuren en de karakteristieke dorpen. Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen worden zorgvuldig ingepast en voegen zich in het bestaande landschap, zowel in de linten als in het landelijk gebied.

Cultuurhistorische elementen

In de directe omgeving van het plangebied zijn verschillende cultuurhistorische elementen aanwezig (afb. 8). Voor het plangebied is de ligging aan de Lagedijk, een dijkkring uit de 11de of 12de eeuw van belang. Langs de dijkkring bevond zich meestal een sloot, die ter hoogte van het plangebied ook nog aanwezig is. Bewoning was veelal gekoppeld aan deze dijken, zoals het geval is bij de Hemkewerf. Na de aanleg van de Westfriese Omringdijk is het gehucht Lagedijk ontstaan. Bestudering van historisch kaartmateriaal laat zien dat hier in de 17de eeuw meer bebouwing aanwezig was dan in de 19de eeuw. Aan het eind van de 19de eeuw en in de 20ste eeuw ontstond meer bebouwing aan weerszijden van de Lagedijk.

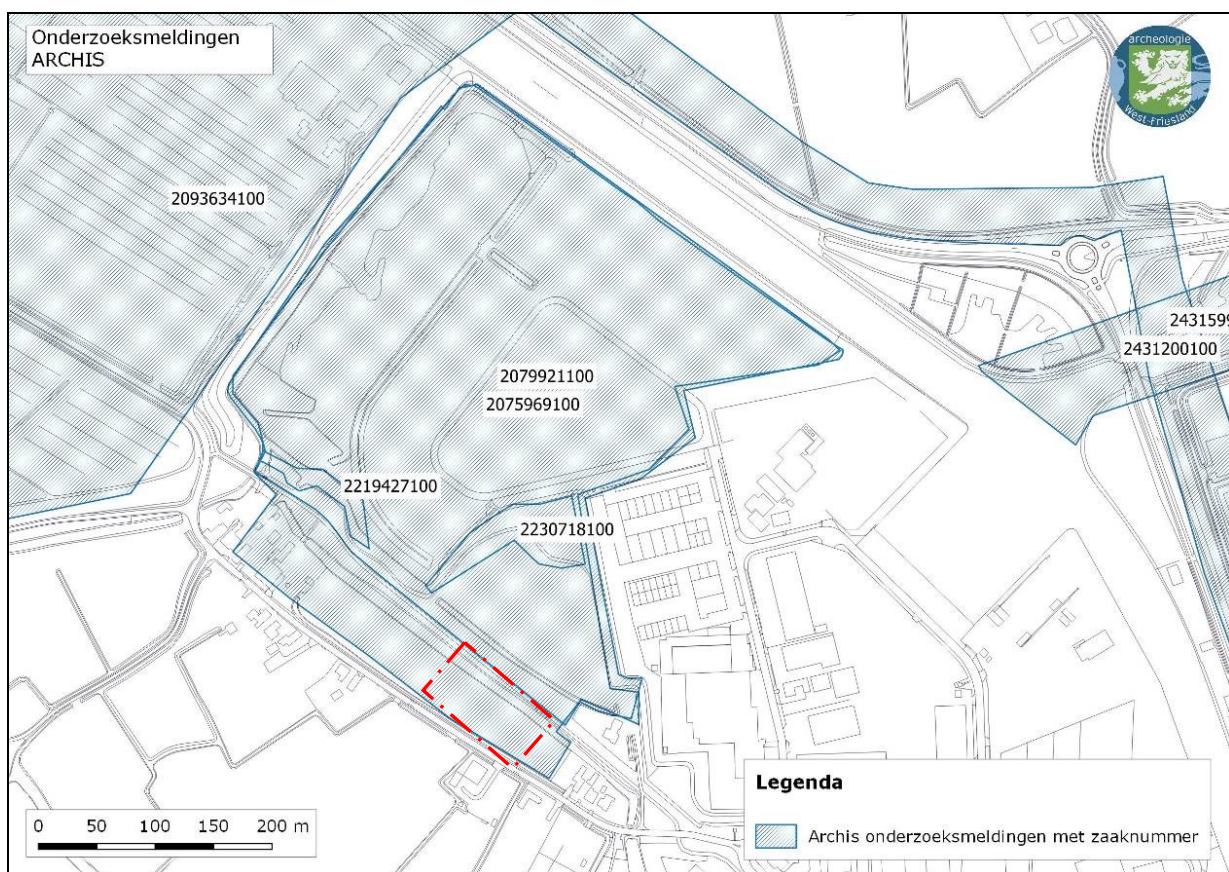

Afbeelding 8. De ligging van het plangebied ten opzichte van de cultuurhistorische elementen in de directe omgeving.

5. Archeologische bronnen

In het kader van de ontwikkeling van het bedrijventerrein Lagedijk-Noordwest is in 1998 en 2000 archeologisch onderzoek uitgevoerd door Archeologisch Adviesbureau RAAP (zie afb. 9).⁶ In het plangebied lagen al twee bekende archeologische terreinen. Doel van het onderzoek was zekerheid te krijgen over de aan- of afwezigheid van nog onbekende archeologische vindplaatsen en het aangeven van de waarde ervan. Het bureauonderzoek en booronderzoek heeft de twee bekende terreinen nader begrensd. Aanbevolen werd om de meeste waardevolle terreinen binnen (en net buiten) het te ontwikkelen bedrijventerrein Lagedijk- Noordwest te behouden.

In het plangebied zijn tijdens het booronderzoek in 2000 vier boringen gezet (boring 82 t/m 85: zie Bijlage 1). Hierbij is in de ondergrond geen veen aangetoond. Vindplaatsen uit de Middeleeuwen of Romeinse tijd zijn ter plaatse van het plangebied niet aanwezig of geërodeerd door een middeleeuwse geul die in de boringen is aangetoond.

Afbeelding 9. Globale ligging plangebied (rode stippellijn) op een kaart met onderzoeken uit Archis.

6. Gespecificeerde archeologische verwachting

Op basis van de geraadpleegde bronnen kan de volgende gespecificeerde verwachting worden opgesteld:

- Op basis van het geraadpleegde historisch kaartmateriaal en het ontbreken van archeologische indicatoren geldt een lage archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Nieuwe tijd.
- Op basis van de aanwezigheid van een middeleeuwse geul ter plaatse van het onderzoeksgebied geldt een lage archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Middeleeuwen en Romeinse tijd. In de boringen is geen veen meer aanwezig.

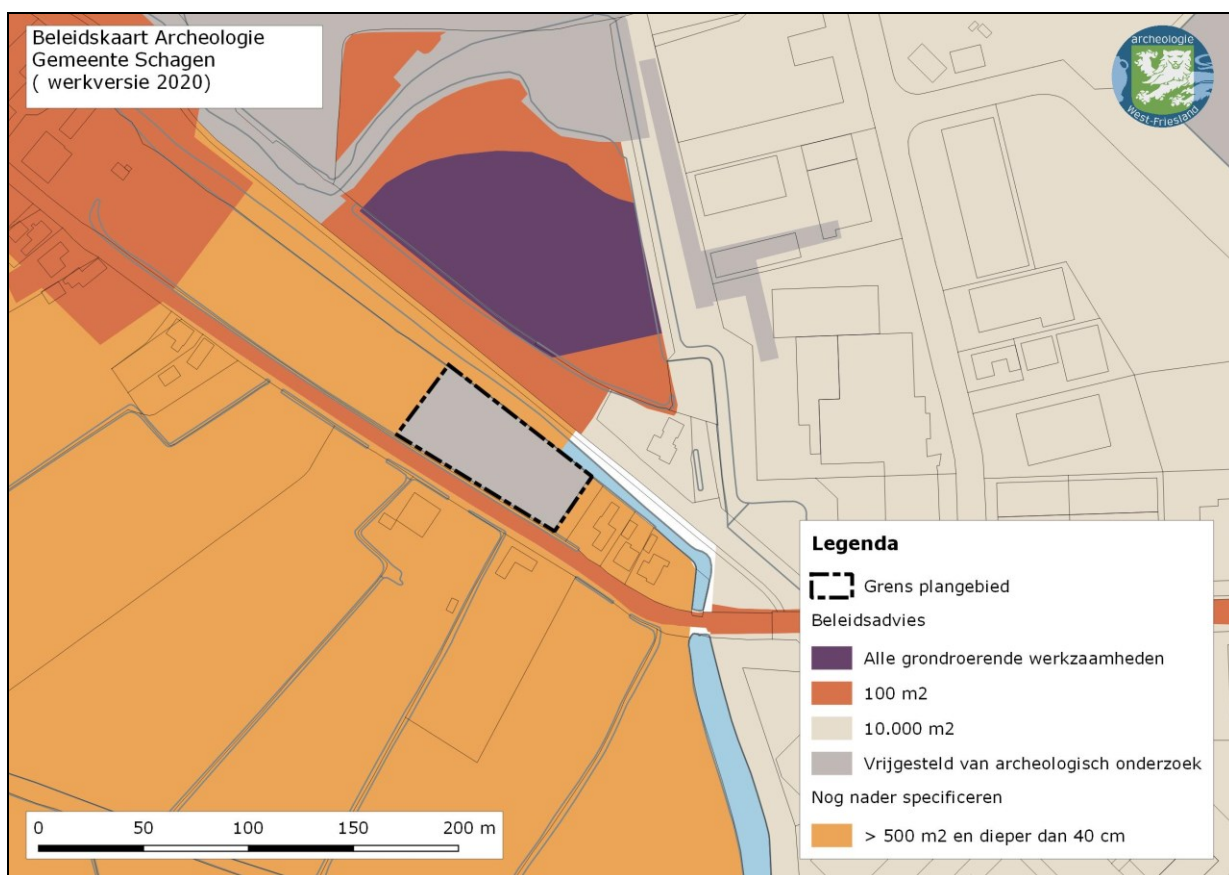
⁶ Soonius 1998 en 2000 (Archis zaaknummers 2019921100 en 2075969100).

7. Conclusie en advies

Het plangebied is momenteel in gebruik als grasland. Op het perceel nabij Lagedijkerweg 36 zal de bestemming worden gewijzigd van agrarisch naar wonen, waarbij vier ruime bouwkavels worden gerealiseerd voor vrijstaande landelijke woningen met een bijgebouw.

In 2000 is een archeologisch booronderzoek uitgevoerd in het plangebied. Hierbij zijn binnen het plangebied vier boringen verricht. In de boringen is onder de middeleeuwse kleiafzettingen geen veen meer aangetoond. Vanwege het ontbreken van een veenlaag en archeologische indicatoren geldt voor het plangebied een lage archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de periode Romeinse tijd tot en met de Nieuwe tijd.

Archeologie West-Friesland adviseert de voorgenomen ingrepen vrij te geven met betrekking tot het aspect archeologie (zie afb. 10).

Afbeelding 10. Ligging plangebied op de nieuwe beleidskaart archeologie (werkversie).

8. Opmerkingen ten behoeve van ontwerp bestemmingsplan

Paragraaf 5.14 Archeologie

Huidige tekst:

Lagedijkerweg

Op deze planlocatie is een beschermingsregime aanwezig voor archeologische bodemsporen (Waarde- Archeologie 3). Voor bouwwerken met een oppervlakte groter dan 500 m² en een diepte van meer dan 40 centimeter moet door middel van een rapport worden aangetoond dat de archeologische waarden niet worden aangetast.

In dit geval worden de woningen gebouwd op een agrarisch perceel dat door de bewerking al geroerd is. Bovendien liep in het verleden het tracé van de stoomtram langs de noordzijde van het perceel en in een later stadium is er een brede waterloop gegraven en een fietspad aangelegd. Dit zorgt er voor dat de archeologische waarden op het perceel niet worden aangetast door de bouw van vier woningen.

Voorstel nieuwe tekst:

In het kader van dit ontwerpbestemmingsplan is een archeologische quickscan uitgevoerd. Hierin is een gespecificeerde archeologische verwachting geformuleerd. Onderhavige quickscan kan fungeren als rapport zoals aangegeven in de regel Waarde-Archeologie 3.

In 2000 is een archeologisch booronderzoek uitgevoerd in het plangebied. Hierbij zijn binnen het plangebied vier boringen verricht. In de boringen is onder de middeleeuwse kleiafzettingen geen veen meer aangetoond. Vanwege het ontbreken van een veenlaag en archeologische indicatoren geldt voor het plangebied een lage archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de periode Romeinse tijd tot en met de Nieuwe tijd.

Archeologie West-Friesland adviseert de voorgenomen ingrepen vrij te geven met betrekking tot het aspect archeologie.

De dubbelbestemming Waarde-Archeologie kan voor dit plangebied vervallen.

9. Bronnen

AHN3 (www.ahn.nl)

Archis 3.0

Gemeente Schagen, 2015. Toelichting Bestemmingsplan Landelijk gebied Schagen (vastgesteld 29-06-2015). NL.IMRO.0441.BPLG00-VA02 (www.ruimtelijkeplannen.nl).

Gemeente Schagen, 2020. Toelichting Ontwerp Bestemmingsplan Grote Sloot 238 Sint Maartensbrug en Lagedijkerweg nabij 36 in Schagen, gemeente Schagen.

Haakmeester, K.J. & M. Visser-Poldervaart, 2008. Beleidsnota Cultuurhistorie Schagen 2009. *SCENH-rapport cultuurhistorie* 104. Stichting Cultureel Erfgoed Noord-Holland, Haarlem.

Noord-Hollands Archief

Provincie Noord-Holland, 2009. Beeldkwaliteitsplan Westfriese Omringdijk. Provincie Noord-Holland, Haarlem.

Provincie Noord-Holland, 2018. Prachtlandschap Noord-Holland! Leidraad Landschap en Cultuurhistorie (<https://leidraadlc.noord-holland.nl/ensembles/West-Friesland-West/>).

Soonius, C. M., 1998. Bedrijventerrein Lagedijk-Noordwest, gemeente Schagen; een archeologische inventarisatie en kartering. RAAP-rapport 400. RAAP Archeologisch Adviesbureau. Amsterdam.

Soonius, C. M., 2000. Bedrijventerrein Lagedijk-Noordwest, gemeente Schagen; een Aanvullende Archeologische Inventarisatie (AAI). RAAP-rapport 545. RAAP Archeologisch Adviesbureau. Amsterdam.

Vlam Bodemadvies BV, 2020. Verkennend bodemonderzoek conform NEN 5740 en asbest onderzoek conform NEN 5707. Locatie: Lagedijkerweg nabij 34. Projectnummer 051004067.

Westfries Archief.

Bijlage 1. Resultaten booronderzoek (figuur 3 uit RAAP-rapport 545)

